

BATI CEPHESİNDE YİNE YENİ BİR ŞEY YOK

Büyükelçi (E) Selim Yenel

GİF İcra Komitesi Başkanı

Avrupa Parlamentosu (AP) yıllık Türkiye raporunu dün (13 Eylül 2023) kabul ederek yayınladı. Yayımlanır yayımlanmaz Dışişleri Bakanlığı sert eleştirisini yaptı. Kısaca değişen bir şey yok. Yıllardır benzer oyun oynanıyor. AP, Türkiye'yi eleştiriyor ve Türkiye bunu şiddetle reddediyor.

Peki, raporda gerçekten eleştirecek noktalar yok mu? AP tamamen haksız mı? Ya da Ankara tepki vermekte haklı mı? Her konuda olduğu gibi burada da top ortada. AP raporları Türkiye karşıtı olanların ağırlıklarını hissettirdikleri, Yunanistan ve Güney Kıbrıs ile diğer grupların raporda yer almasını istedikleri konuları içerir.

Raporun tümü eleştirel değil. Türkiye lehine ifadeler de bulunuyor. Özellikle Ukrayna ile Rusya arasındaki tahıl anlaşması ve yasadışı göçmenler ile Türkiye'de ikamet eden Suriyeliler konularında ülkemiz takdir ediliyor. Ancak insan hakları, demokrasi ve ifade özgürlüğünde gerileme gibi sert eleştiriler de bulunuyor. AB'nin dış politikasıyla uyumun %7'lere kadar gerilediği vurgulanıyor. Mevcut ortamda Türkiye'nin Rusya ile ticari ve siyasi ilişkilerini geliştirmesi eleştiriliyor.

Kıbrıs ile ilgili bölümler de beklendiği gibi AB üyeliğini sonuna kadar kullanmasını bilen Yunanistan ve Güney Kıbrıs yazılımı şeklinde bulunuyor.

Raporda neredeyse her konu işlenmiş durumda. Ama yakında Türkçe tercümesi çıkacak olan metnin en çarpıcı kısımları genel değerlendirme içindeki yirmi birinci madde ile ilişkilerin geleceğine dair bölümdeki otuz sekiz ve kırk birinci maddelerdir. Yirmi birinci madde her şeyi özetliyor. *“Türkiye ile AB arasında değerler ve standartlar konusunda giderek büyüyen uçurumun da gösterdiği gibi Türk Hükümeti'nin ısrarlı ve inatçı bir şekilde bu farkı kapatmakta hiçbir niyeti olmadığı sonucuna varılmıştır. Son birkaç yıldır, özellikle hukukun üstünlüğü, temel haklar, koruma ve kapsayıcılık konularında ve tüm etnik, dini ve cinsel azınlıkların korunmasında gerekli reformları gerçekleştirmek için açık bir siyasi irade eksikliğinin bulunduğu; ayrıca, Türk Hükümeti'nin, Kopenhag kriterlerine saygı gösterme ve AB politikaları ve hedeflerine uyumu sağlama konusuna herhangi bir ilgi göstermediği kanısına varılmıştır.”*

Otuz sekizinci maddede ise *“Türkiye'nin ciddi bir rota değişikliği yapmaması halinde mevcut koşullarda Türkiye'nin AB'ye katılım süreci yeniden başlatılamaz.”*

denmektedir. Esasen üyelik müzakereleri Haziran 2016'dan beri durmuş olup, o tarihten beri herhangi bir fasıl açılmamıştır.

Kırk birinci maddede son zamanlarda tekrar gündeme gelen Gümrük Birliği ile vize konuları işlenmektedir. Gümrük Birliği'nin dijital ticaret ve yeşil dönüşüm konularını da içerecek şekilde güncellenmesi arzulanırken, yine de bunun gerçekleşmesi için Türkiye'nin yerine getirmesi gereken koşullar sıralanmaktadır. Bunların arasında temel hakların yanı sıra Gümrük Birliği'nin tüm üyelere (kısacası Güney Kıbrıs'a da) uygulanması gerektiği vurgulanmakta ve bunlar yerine gelmedikçe son aşamada AP'nin onay vermeyeceği belirtilmektedir. Ne yazık ki Gümrük Birliği'nin güncellenmesi için Komisyon ile müzakereler yapıp sonuçlansa bile AP'nin onayı gerekecektir.

Vize muafiyeti ile ilgili olarak Türkiye'nin yerine getirmesi gereken altı kriter hatırlatılmakta ve *"Türk yetkililerin, bilinen altı kritere uyum için gerekli adımları atmazken, bu dosyada ilerleme kaydedilmemesi nedeniyle AB'yi suçlamaya yönelik sürekli girişimlerinden derin üzüntü duyulmaktadır."* denmektedir. Geçmişte Bakanlarımız, bu koşulları yerine getirmeden dahi vize muafiyetinin verilmesi çağrısında bulunmuşlardı.

Avrupa Parlamentosunun raporları ile buna bağlı olarak aldığı kararlar, AB nezdinde bağlayıcılığı bulunmasa bile durumu özetliyor.

Sonuç itibarıyla, deyim yerindeyse Batı cephesinde yine yeni bir şey yok. Karşılıklı olarak bilinenler tekrarlandı. İki tarafın da haklı ve haksız olduğu noktalar var. Türkiye üyelik müzakerelerine 2005 yılında başladığı sıralarda taraflar arasında yakınlaşma beklenirken Alman Şansölyesi Merkel ile Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin sert Türkiye karşıtı politikaları ile tam aksine mesafe açıldı. Güney Kıbrıs'ın üyeliği de zarar verdi. Türkiye de zaman içinde özgüven patlaması ile yanlış politikalara yöneldi. Gezi Parkı olayları ile özellikle 15 Temmuz darbe girişiminden sonra alınan kararlar neticesinde temel haklar alanındaki gerileme de yardımcı olmadı. Bununla beraber Türkiye, demokratikleşme alanında herhangi bir eksiklik olmadığını ileri sürüyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan bunu Vilnius'daki NATO Zirvesi sonrasında bir gazetecinin sorduğu soruya verdiği cevapta açıkladı.

Dolayısıyla ülkemizdeki seçimlerden sonra AB'ye yönelik açılımların sözde kaldığı ve somut bir ilerleme beklenmemesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ancak AB ile gerginliğin de kimseye bir yararı yok. Avrupa Parlamentosu da mevcut tikanıklığın aşılması için taraflara çağrıda bulunurken AB Komisyonunun, *"modernize edilmiş bir ortaklık anlaşması gibi kapsamlı ve kapsayıcı bir süreç yoluyla karşılıklı olarak cazip bir çerçeve için olası formatları araştırmasını"* istiyor. Üye ülkeler de kısa bir süre önce Dış İlişkilerden Sorumlu Yüksek Temsilci Josep Borrell'in ilişkileri düzeltmek için önerilerde bulunmasını istemişlerdi. Önümüzdeki aylarda bu çalışmanın üye ülkelere sunulması bekleniyor.

Eđer AB yönünde ciddi bir çaba sarf edeceksek AB'den önce kendi beklentilerimizi gerçekçi bir biçimde ortaya koyacak şekilde ön almamız daha doğru olur. Bakalım Ankara hareket edecek mi, yoksa edilgen mi kalacak?